

K VOJENSKÉ DOKTRÍNĚ ČSFR A OBECNÝM PRINCIPŮM JEJÍHO NAPLŇOVÁNÍ

V souladu s pařížským listopadovým setkáním představitelů na vysoké úrovni a prosincovým podepsáním vídeňských dohod o snížení počtu ozbrojených sil a bojové techniky obou vojenských uskupení - NATO a VS - na stejnou úroveň dochází v přítomné době k jejich postupnému naplňování. To vytváří předpoklady pro další prohloubení vztahů vzájemné důvěry a bezpečnosti v Evropě. Současně je však třeba vidět, že jde o proces složitý, rozporuplný, a proto v žádném případě ne krátkodobý. Ukazují to problémy, které před vládami zejména států východní Evropy vystupují, a které proto musí řešit. Vedle ekonomických jsou to především také problémy v oblasti vojenské. Je pochopitelné, že řešení těchto otázek se plně vztahuje také na naši republiku a její ozbrojené síly.

V oblasti mezinárodní zaniklo k 1. 4. 1991 spojené vojenské velení států Varšavské smlouvy při přetrvávání NATO. V souvislosti s tím však lze konstatovat, že už v současné době se NATO stále více orientuje na řešení politicko-hospodářských problémů na úkor vojenskopolitických. Tento vývoj v budoucnu pravděpodobně dále zesílí. I nadále však NATO zůstává u principu jaderného odstrašování jako jednoho z rozhodujících faktorů, jak zabránit válce. Své hlavní úsilí soustřeďuje na vzájemnou ekonomickou provázanost a závislost všech evropských zemí, včetně států střední a východní Evropy.

Jiná situace je ve státech bývalé Varšavské smlouvy. Jejich ekonomické problémy často vyúsťují až do "relativního nacionalismu či regionismu". Podle názorů nejen národů a národností, ale i některých regionů těchto států jsou prý totiž právě v jejich určité diskriminaci také příčiny oblastních ekonomických potíží. Vyvrcholením takových "problémů" jsou pak různé dezintegrační tendence v těchto státech, případně více či méně skryté územní požadavky některých států vůči svým sousedům.

Máme-li na potřebné profesionální úrovni na změněnou vojenskopolitickou situaci v Evropě reagovat, je nutné především uskutečnit k danému cíli odpovídající analýzu a vyvodit z ní příslušné závěry.

Východími předpoklady pro vymezení těchto závěrů jsou **faktory, které mohou rozhodujícím způsobem ovlivnit problematiku obrany našeho státu.** Jsou to především:

- celková mezinárodní situace,
- ekonomika a geostrategická poloha naší republiky,
- vojenská doktrína ČSFR.

Při analýze současné vojenskopolitické situace v Evropě, místa a úlohy naší republiky v

ní, je třeba vycházet z faktorů, které mohou rozhodujícím způsobem ovlivnit formulování základních principů obrany našeho státu. Za hlavní faktory lze považovat:

1. V rovnováze ozbrojených sil a bojové techniky jde o obě vojenská uskupení - NATO a VS - jako celku. Vzhledem k současnému, v podstatě obrannému charakteru NATO a jeho odstrašovací strategii, tvořené především možným použitím jaderných zbraní, dochází ke změnám v ozbrojených silách USA, SRN a Francie. Podstatou je snížení jejich počtu, v případě USA odsunem hodnoty 2 svazků z Evropy, Francie stažením 2. as v SRN na své území. Pro SRN jde o snížení bundeswehru téměř o 200 000 osob na hodnotu 320 000 osob. Zbývajících 50 000 do stanovených 370 000 je uvažováno mimo bundeswehr. Na počty, vybavení a úkoly armád ostatních států NATO mají uzavřené smlouvy v podstatě minimální dopad.

Hlavní poslání NATO, kterým je odvrácení války při jejím rozpoutání, kolektivní obrana proti napadení kteréhokoli z členských států NATO kýmoli, zůstává zachováno. Mezi jednotlivými státy NATO, snad s výjimkou konfliktu o Kypř mezi Řeckem a Tureckem v červenci roku 1977, nebyly v minulosti, tím méně dnes, v období jejich prohlubující se hospodářské integrity, rozpory, které by nebylo možné řešit politickými prostředky. Lze říci, že NATO se dnes z řešení otázek politickovojenských orientuje spíše na oblast politickohospodářskou. Vzhledem ke kolektivnímu vedení NATO, jeho hospodářské úrovni a možnosti ekonomického pronikání do ostatních států, naši republiku nevyjímajíc, nelze předpokládat, že by ze strany NATO došlo k ozbrojenému napadení nás, našich severních, či jižních sousedů (Polska, Rakouska, Maďarska).

Jiná je situace v rámci bývalé Varšavské smlouvy. Podepsáním smluv o odsunu sovětských vojsk z území druhých států, včetně naší republiky, padá dřívější v podstatě útočné pojetí vojenské doktríny, patrného z rozmístění sovětských vojsk a národních armád států Varšavské smlouvy v blízkosti čáry dotyku s NATO. Pro bývalé státy Varšavské smlouvy stanovený kontingent vojsk a bojové techniky byl jednoznačně rozdělen ve prospěch Sovětské armády - k zachování její úderné síly. V Sovětském svazu je patrná snaha udržet dosavadní vysoké počty ozbrojených sil a bojové techniky. Názorně, jak ukazují poznatky, to dokumentuje pouhý odsun jejich svazků mimo dohodnuté území, nikoli jejich rozpuštění a zničení jejich bojové techniky a s pouhým odsunem nejméně 60 td v celkové hodnotě kolem 19 000 tanků z evropské části SSSR do prostoru Uralu. Tyto tanky jsou nad smluvně stanovený kontingent bojové techniky, vztahující se na evropskou část SSSR.

V ostatních členských státech Varšavské smlouvy došlo k podstatnému snížení jejich ozbrojeného potenciálu. Hodnota jejich ozbrojených sil v současné době - viz tabulku.

Z tohoto přehledu je zřejmé, že ani případné společné působení armád států bývalé Varšavské smlouvy bez SSSR nemůže být úspěšné proti útoku vedenému sovětskými ozbrojenými silami, zatímco v případě útoku bundeswehru je alespoň v počtech vojsk situace příznivější. Tato možnost je ovšem závislá na souhlasu NATO, který zřejmě nepřichází v úvahu, zatímco u sovětských vojsk je to záležitostí jen SSSR.

2. Dohodami odsouhlasené, poměrně malé počty soudobých armád, jejich rozptýlení po území celého státu a tím také značné vzdálenosti většiny ozbrojených sil jednotlivých států od státní hranice budou v případě plánování napadení některého ze sousedů vyžadovat dobu až několika dnů, přinejmenším na nutné přesuny, přeskupení, zaujetí odpovídajících operačních a bojových sestav. To podstatným způsobem redukuje možnost nenadálého napadení s výjimkou použití zejména diverzních skupin a výsadků. Také v tomto případě lze snížit překvapení na minimum organizováním využití sledovacích družic nebo vhodných

Tabulka

Stát	Tanky	Bojová obrněná vozidla	Děla	Letouny	Úderné vrtulníky
ČSFR	1435	2050	1150	343	75
Polsko	1730	2150	1610	460	130
Maďarsko	835	1700	840	180	108
Bulharsko	1475	2000	1750	235	67
Rumunsko	1375	2100	1475	430	120
celkem bez SSSR	6850	10000	6825	1650	500
SSSR	15800	22080	15525	5150	1500

zpravodajských a průzkumných opatření. Ty zaměřit především na vybraná letiště, posádky, vyhodnocování frekvence turistů na státních hranicích.

S variantou zahájení války po narůstání nebezpečí napadení nelze v soudobých podmínkách počítat jako s jedinou. Vzhledem k vysokým ničivým možnostem soudobého letectva může také dojít k nenadálému, ne jednorázovému, tzn. delší dobu trvajícimu leteckému napadení protivníkem. Doba jeho trvání se bude řídit vzdáleností pozemních sil a možností postupného zasazování jejich útvarů a svazků k využití vedených leteckých úderů.

3. Všeobecná vysoká motorizace a mechanizace soudobých armád váže jejich činnost do značné míry na komunikace nebo alespoň vhodný terén. To při omezených počtech armád jednotlivých států, poměrné samostatnosti a ničivé síle jejich jednotlivých organizačních celků, snaze rychle ovládnout co největší část území protivníka, včetně jeho hospodářských center, čímž dosáhnout stanovených cílů napadení, vytváří podmínky pro vysoce manévrový způsob bojové činnosti na samostatných směrech a zejména ve spojení se vzdušnými výsádky. Cílem přitom bude hlubokými roztínajícími údery rozvrátit obrannou koncepci bránících se vojsk, po částech je izolovat, ztížit jim velení, sladění činnosti a zejména zasazení záloh. Podle situace jim může předcházet krátkodobé soustředění úsilí daného organizačního celku - jeho ničivého potenciálu - v určité části pásma jeho činnosti, bez zbytečného zhušťování sestavy. Munice typu tříštivokumulativní (SRN), M 172 Copperhead, Sadarm (USA) apod. a perspektivně ještě další druhy podobné munice a jejich nosičů k tomu dávají plně předpoklady. Se souvislými frontami a prolamováním obrany lze snad počítat jen v případě dlouhodobé války mezi velkými uskupeními ozbrojených sil, jestliže vzniklá situace bude vyžadovat přeskupit a doplnit síly, zásoby.

4. Ve státech východní Evropy, včetně Sovětského svazu, dochází vzhledem k překonávání centralizovaného plánování k růstu hospodářských potíží, jejichž příčina se často hledá v potlačování jedné národnosti a národností druhými, tím také v růstu nacionalismu v jednotlivých východoevropských zemích. Možnost regionálních konfliktů pochopitelně vyžaduje uskutečnit včas odpovídající opatření.

5. V Evropě zatím není systém kolektivní bezpečnosti a obrany. S jeho vybudováním a účinným fungováním nelze počítat dříve než kolem roku 2000, případně později. Předpokladem k jeho vzniku je především nastolení vztahů vzájemné důvěry, reorganizace současných koalic a také armád jednotlivých evropských států na výlučně obranných principech. Na vybudování účinného bezprostředního systému s pevně a jednoznačně formulovanými pravidly hry, kontrolním systémem, na účinném systému včasného prosazování stanovených pravidel hry. V souvislosti s tím stojí za zmínku slova, která pronesl ministr obrany Francie J. P. Chevenemvert v rozhovoru pro rozhlasovou stanici Monte-Carlo v neděli 8. 7. 1990: **"Musíme se vyvarovat toho, aby v roce 2000 či 2005 byla Francie zatažena do dramatické situace: buď do války, kterou nerozpoutala, nebo byla vyřazena ze hry tím, že nebude vyzbrojena."**

V souvislosti s bezpečnostním systémem je stále více zdůrazňována existence tzv. Západoevropské unie (WEU). Tato mnohonárodní vojenská organizace 9 členů NATO je považována za možné jádro budoucích obranných sil Evropy. ČSFR se chce na budování celoevropského bezpečnostního systému aktivně podílet.

6. Soudobé armády se i bez zbraní hromadného ničení, zejména jaderných, vyznačují velkou ničivou silou a vysokou manévrovostí. Ničivost je dána především účinky vysoce přesných zbraní a možnostmi širokého použití letectva. Jak v podmínkách NATO, tak rovněž v sovětských ozbrojených silách jsou tyto prostředky vyvinuty na úrovni soudobých vědeckých poznatků. Použití letectva umožňuje účinné zásahy nejen proti taktickým a operačním, ale také strategickým cílům, hospodářské nevyjímajíc. Kromě toho je možné vzdušnou cestou rychle a s překvapením přepravit do týlu protivníka potřebné síly k rozložení jeho hospodářství a systému řízení, včetně velení vojskům. Ekonomika, její možnosti, jsou pro budoucnost každého státu i jeho jednotlivých oblastí, včetně obranné, určující.

Možnosti soudobé bojové techniky, jejich dosah prakticky stírají rozdíl mezi frontou a zápolím. To platí vzhledem k šířce a hloubce státního území také zejména v našich podmínkách. V souvislosti s ekonomikou státu je třeba pamatovat na to, že její možnosti a sílu určují zejména:

- zdroje surovin a vytvářené rezervy, mající vliv zejména na přežití státu v případě válečného konfliktu,
- materiálně technická úroveň výrobní základny, vyváženost jejich jednotlivých odvětví, zvláště těch, které je třeba k vedení ozbrojeného konfliktu,
- využívání vědeckotechnických poznatků ve všech oblastech života státu,
- řídicí a organizační schopnosti vedoucích pracovníků všech stupňů a možnost tyto schopnosti uplatnit v praxi,
- dovednost a zručnost bezprostředních - přímých pracovníků výroby a jejich vztah k vedení státu,
- infrastruktura státu,
- obchod, především zahraniční, obrat a služby.

7. Vzhledem k současné situaci a možnému vývoji v mezinárodních vztazích v Evropě lze předpokládat, že válka v Evropě, pokud k ní dojde, bude záležitostí poměrně krátkodobou. Vyplývá to z toho, že její zahájení a vedení by ohrožovalo zájmy států, které se jí přímo nezúčastní. Ty proto i při neexistenci celoevropského bezpečnostního systému nebudou pravděpodobně nečinné. Kromě toho, je to dáno vysokými ničivými účinky soudobé a perspektivní bojové techniky na jedné straně a vcelku omezenými ekonomickými i vojenskými možnostmi malých států východní Evropy na straně druhé.

Výjimkou z krátkodobosti válek by patrně byla případná válka mezi NATO a Sovětským svazem. Její ukončení by bylo pravděpodobně diktováno komplexním narušením potenciálu jedné z bojujících stran, především však její ekonomiky. Taková situace by totiž znamenala její hospodářský kolaps.

Z ekonomiky a geostrategické polohy naší republiky vyplývají **pro řešení vojenské problematiky následující hlavní závěry:**

● ČSFR, v souvislosti s potřebou modernizovat národní hospodářství, zavést do něj nejnovější vědeckotechnické poznatky, potřebuje v zájmu své prosperity a tím návratu do Evropy co nejrychleji, zároveň také nejvýhodněji získat progresivní technologie a jim odpovídající prostředky. To je možné jen těsnou spoluprací a provázáním naší ekonomiky s ekonomikou průmyslově vyspělých demokratických států. Spojenectví v oblasti hospodářské se musí zákonitě promítnout do oblasti vojenské, při důsledném respektování všech našich závazků především svrchovanosti a samostatnosti našeho státu.

Pro vytváření podmínek pro obranu státu jsou rozhodujícím prvkem na ni vynakládané finance. Pokud částky na obranu státu překročí pro vyváženost ekonomiky únosnou mez, ohrožují samu podstatu a existenci státu. Jeho schopnost bránit se v závislosti na míře překročení klesá až k nulovému stavu. Jeho výsledkem je totální vyčerpání a rozvrácení ekonomiky státu. Tento fenomén je třeba rovněž brát v úvahu v souvislosti s rozumnou dostatečností ozbrojených sil našeho státu.

● ČSFR leží na křižovatce mezi východem a západem a severem a jihem Evropy. Vzhledem k této geostrategické poloze se k území naší republiky vždy upíral zájem mocných. U nás začínala a končila většina evropských válek. V současné době po rozpuštění Varšavské smlouvy tvoříme spolu s Polskem, Rakouskem a Maďarskem nárazník mezi dvěma, v historii dosud největšími vojenskými uskupeními - ozbrojenými silami NATO a Sovětského svazu. Jak SRN, tak SSSR s námi bezprostředně sousedí. Jejich ozbrojené síly jak svými počty, tak zejména bojovým potenciálem mnohonásobně převyšují možnosti nejen naše, ale všech států zmíněného nárazníkového koridoru. Z jejich území, případně přes území našich zbývajících sousedů (Polska, Rakouska a Maďarska) vedou k nám následující operační směry:

- ze západu
 - * Norimberg-Praha,
 - * Saská Kamenice-Praha,
 - * přes neutrální Rakousko: Mnichov-Vídeň-Brno-Ostrava,
- z východu
 - * Krakov-Olomouc-Praha a Brno,
 - * Černovcy-Budapešť-Brno-Praha nebo Vídeň, Mnichov.

● Vzhledem ke své geostrategické poloze mezi dvěma největšími vojenskými uskupeními současnosti jsou ČSFR, Polsko, Maďarsko a Rakousko přirozenými možnými spojenci. Ani společným úsilím však nejsou schopny čelit napadení z východu. Z toho vyplývá potřeba najít ručitele naší samostatnosti a svrchovanosti, vytvořit k tomu také zásadní předpoklady. Dokud nebude vybudován celoevropský bezpečnostní systém, se vzhledem ke kolektivnímu rozhodování v NATO a naší předpokládané hospodářské orientaci především na západní demokracie jeví účelné i žádoucí vidět přirozeného ručitele nenarušitelnosti našich státních hranic především v NATO, při důsledném dodržování všech našich závazků, zejména státní svrchovanosti a samostatnosti.

● V souvislosti s předpokládanými hospodářskými a politickými změnami je třeba v současné době uskutečnit nutná opatření k očekávanému přílivu utečenců, zejména ze Sovětského svazu. Tuto skutečnost je žádoucí řešit s přihlédnutím k šířícímu se nebezpečí

mezinárodního terorismu i obchodu s drogami. Cílem opatření musí být jednak oddělit skutečné utečence od živilů, které by mohly obyvatelstvu a hospodářství republiky škodit, jednak zajistit, aby počet utečenců nepřesáhl možnosti našeho národního hospodářství a nedošlo k jeho kolapsu.

● ČSFR je dlouhá 750 až 760 km a široká maximálně 250 km v Čechách, na Moravě 160 až 170 km a na Slovensku od 100 do 200 km. Délka státních hranic je 3 527 km.

Uvedené údaje dokumentují obtížnost obrany ČSFR, enormní požadavky kladené na počty, dislokaci ozbrojených sil a systém velení.

Malá šířka ČSFR při možnosti soudobých vojsk, jejich palebné a úderné síle, účinném doletu soudobých letounů a možnostech použití vzdušných výsadků vytvářejí prakticky již od zahájení ozbrojeného konfliktu z území celé republiky prostor možné bojové činnosti, i když různého druhu a intenzity. V praxi to znamená, že mizí rozdíl mezi frontou a zápolím.

Vysoká bojeschopnost a připravenost k obraně vlasti, s tím spojených úkolů není za dané situace proto pouze věcí jen armády, ale prakticky všeho obyvatelstva ČSFR.

● Možnosti vedení bojové činnosti vojsk bezprostředně ovlivňují tvárnost a charakter terénu. Střední Evropa, včetně naší republiky, patří k značně členitým a hustě osídleným částem naší planety. Vyznačuje se četnými vodními toky, lesními komplexy kopcovitého až horského typu, velkým počtem sídlišť různé velikosti. Podle statistiky lze naši republiku rozdělit zhruba na 3 stejné části, což konkrétně znamená, že lesní masívy, sídliště i otevřený terén zaujímají přibližně po 1/3 území naší republiky. Z hlediska možnosti odrážení útoku, který možný protivník povede jistě mimo lesní masívy, mají velký význam právě sídliště. Především se do nich sbíhají komunikace, svou zástavbou poskytují různý stupeň ochrany bránícím se silám, tím zvyšují zároveň jejich obranný potenciál. Lze z nich proto výhodně vytvářet ohniska bránící postupu protivníka.

Na základě statistiky a praktických poznatků lze vypočítat, že sídliště městského typu, tj. s 20 000 a více obyvateli, jsou v naší republice od sebe vzdálena asi 30 km, sídliště malého a středního typu (do 20 000 obyvatel) kolem 3 km. To umožňuje využít je k přehrazení směru postupu útočníka z nich organizovanými palbami.

● Připravenost obranného potenciálu přehradit jednotlivé poměrně samostatné směry možného napadení protivníkem, jakož i možnost uskutečnit vojsky z neohrožených směrů manévry na ohrožené směry. V praxi to znamená, zajistit vedení obrany svrchovanosti a samostatnosti státu v souladu se skutečnými potřebami. V souladu s geostrategickou polohou republiky a jejím tvarem se jeví účelné soustředit rozhodující síly ozbrojených sil v centrální části státu s možností jejich nasazení podle vzniklé situace. Současně počítat s možnostmi využití ozbrojených sil organizovaných podle územního principu k obraně dané oblasti.

Významné místo mezi faktory ovlivňujícími řešení problematiky obrany státu má naše vojenská doktrína. Je jednoznačně výchozím plně závazným dokumentem.

Nosnou myšlenkou je její jednoznačná orientace na zabránění válek. Ozbrojené síly chápe proto jako krajní prostředek. V případě napadení je jejich cílem a úkolem zabezpečit samostatnost, svrchovanost a pokračování ČSFR.

V koncepci vojenské doktríny se uplatňují tyto základní principy:

- ČSFR je svrchovaným, nezávislým státem, řídícím se všeobecnými zásadami Charty OSN a Helsinského závěrečného aktu a dalšími navazujícími smlouvami, dohodami,
- ČSFR se chce aktivně podílet na budování, fungování vztahů vzájemné důvěry, spolupráce a celoevropského bezpečnostního systému,

- ČSFR nemá vůči žádnému státu územní požadavky, nikdy nikoho nenapadne, omezuje se pouze na obranu vlastního území, s výjimkou úkolů spojených s fungováním bezpečnostního systému Evropy a OSN (např. Kuvajt),
- ČSFR chce žít se všemi státy, hlavně sousedy, v míru na zásadách plné státní svrchovanosti, rovnoprávnosti, vzájemného respektování a všestranné spolupráce,
- ČSFR je nucena uskutečňovat opatření k zajištění své obrany, protože nebezpečí možného ozbrojeného konfliktu v Evropě dosud zcela ještě nepominulo,
- ČSFR k zajištění své obranyschopnosti bude mít přiměřené síly a prostředky,
- geografická poloha ČSFR, její protáhlý tvar a šířka na jedné straně, možnosti soudobé bojové techniky na straně druhé v podstatě stírají rozdíly mezi frontou, týlem (zápolím), vytvářejí v případě napadení z celé republiky jedno bojiště,
- základem obrany ČSFR musí proto být všelidová obrana a urputný boj o každý metr vlastního území,
- rozhodnutí o použití ozbrojených sil přísluší výhradně ústavním orgánům ČSFR,
- hodnota ozbrojených sil se musí řídit zásadou rozumné dostatečnosti a ekonomickými možnostmi státu,
- příprava státního území v míru musí zajišťovat účinné plnění úkolu obrany republiky, ochranu jejího obyvatelstva, hodnot a vytvoření předpokladů pro obnovení celistvosti ČSFR.

